

1572-1872 : na lijden verblijden : de verlossing van Den Briel en Vlissingen

<https://hdl.handle.net/1874/234531>

min logs 1

BR.1872.II.17.

1872 #, 17

1572.

1872.

Na lijden verblijden.

DE VERLOSSING

VAN DEN BRIEL EN VLISSINGEN.

De Heere heeft groote dingen aan ons
gedaan, dies zijn wij verblijd.

Ps. 126 : 3.

DOOR

G. F. WAMELINK,

Hoofdonderwijzer o/d. Chr. School te Nijeerdal.

ZWOLLE,

J. P. VAN DIJK.

Prijs 15 Cent, 25 Ex. f 3.50, 50 Ex. f 6.50, 100 Ex. f 11.00.

NA LIJDEN VERBLIJDEN.

1572.

1872.

Na lijden verblijden.

DE VERLOSSING

VAN DEN BRIEL EN VLISSINGEN.

De Heere heeft groote dingen aan ons
gedaan, dies zijn wij verblijd.

Ps. 126 : 3.

DOOR

G. F. WAMELINK,

Hoofdonderwijzer a/d. Chr. School te Nijverdal.

ZWOLLE,

J. P. VAN DIJK.

I.

G R O O T E N O O D.

De 1ste April 1572! Kent gij dien datum? Weet ge, welk eene groote weldaad de Heer toen aan ons Vaderland bewezen heeft? O, dat moet, dat wil ieder weten, die den Heer en Nederland lief heeft. Met het oog op dien dag mogen we wel zingen:

Vergeet nooit één van Zijn weldadigheden!

Vergeet ze niet; 't is God, die z' u bewees!

Ja, groot, zeer groot was ze, die verlossing, welke God op wonderdadige wijze schonk, want hoort! hoe groot de nood, hoe knellend het dwangjuk was.

Thans mogen wij vrij en ongehinderd den Heer naar ons geweten dienen, liederen aanheffen tot Zijne eer, Gods Woord hooren en lezen. Doch in de dagen, die den 1 April 1572 voorafgingen mocht men het op geen enkel plekje in ons land. Filips II, die als graaf over Nederland regeerde, was ijverig roomsch en wilde dat volstrekt niet dulden. Ieder moest gelooven en doen — heel stipt ook — wat de Roomsche kerk zeide. Dit konden en wilden vele Nederlanders niet, omdat zij uit den Bijbel geleerd hadden, dat men alleen door 't geloof in den Heere Jezus en niet door 't aanbidden der beelden, noch door 't verrichten van andere goede werken, de zaligheid

verkrijgen kon. Zij hadden hierdoor een afschuw van de Roomsche Kerk met hare afgoderij gekregen, en een vreeselijke haat tegen de beeldendienst, de biecht en alles, wat maar „paapsch” was, vervulde hen. Zij dienden den Heer Jezus in geest en waarheid en lazen dagelijks in den Bijbel. Dat was eene zware misdaad, eene verregaande goddeloosheid, eene afschuwelijke ketterij in de oogen van Filips. Wee die ketteren, die afvalligen van de H. Kerk! Weg met hen naar de gevangenis, naar den brandstapel of naar de galg! — zoo klonk zijn bevel. En duizenden, die geen ander kwaad gedaan hadden dan in den Bijbel lezen, eene preek aanhooren, een psalm zingen of een heilig beeld wat scheef aankijken, werden op de vreeselijkste wijze gemarteld en ter dood gebracht. Dagelijks rookten de brandstapels. Overal stonden de schavotten opgericht. Met duivelsche vreugde voerde men de arme Nederlanders er heen. Geheel Nederland zuchtte en kromp in één van angst. Men sidderde bij 't minste geluid; want ieder oogenblik konden de woeste knechten van Alva komen. Deze toch was door Filips na dien ontzettenden beeldenstorm, waardoor meer dan 300 kerken vernield en van hare heilige voorwerpen en sieraden beroofd werden, naar ons land gezonden, om die „goddeloozen”, die het heiligste durfden aantasten, eens geducht te straffen.

Nu, zulke daden van oproer en baldadigheid verdienen ook wel straf. Zeer zeker! Doch wie was de schuldigste? Had Filips de arme Nederlanders door priester-heerschappij en beeldenspel, waarvan 't volk een afkeer had gekregen en door vele martelingen en gruwelen niet ten zeerste vertoornd, ja getergd? En om dan nog te zeggen: de ééne heeft het gedaan en de andere niet tegengehouden, derhalve hebben allen den dood verdiend; niet één mag vrij komen: rijk noch arm, aanzienlijk noch gering, Roomsch noch Onroomsch, allen moeten sterven,

een enkele slechts uitgezonderd! En om dan maar schuldigen en onschuldigen, bij groot getal soms, naar schavot of brandstapel te voeren, dat is toch al te erg, dat is onmenschelijk, dat is duivelsch! En wat nog wel het ergste was? Dat iemand gemarteld en vermoord werd, naar men zeide om de ketterij, doch eigenlijk alleen — ja 't is ontzettend! — alleen, om zich van zijne schatten meester te maken.

Geen wonder, dat de arme Nederlanders beefden als ze voetstappen hoorden naderen of de deur hunner woning geopend werd; want hun vonnis was geveld, en elk oogenblik konden ze gesleurd worden voor die wreede rechtbank, de Inquisitie genoemd, en dan, ja dan volgde een zekeren en gruwelijken dood.

De zwaarste belastingen werden uitgedacht en wee! dengene, die er zich tegen durfde verzetten. Alva had bepaald, dat de 10de penning (d. i. van elke *f* 10.— *f* 1.—) moest betaald worden van alle goederen, die de winkelier verkocht. Hij vraagde niet of 't recht en billijk was, of de wetten des lands het veroorloofden. Hij eischte alleen geld. En wilde men niet, Alva wist er wel raad op. Hij zou iederen weêrspannige in zijne eigene deur ophangen. Dan zou dat weerbarstige volk wel wat gehoorzamer worden en wat vlugger leeren betalen. . . . Ja, mijne vrienden, betalen, al was 't ook de laatste cent, die voor brood zoo noodig was.

Is dat eene Overheid, die God aanstelt en bestemd tot heil, tot zegen van een volk? Is dat eene Overheid, die hare onderdanen martelt en al dieper en dieper ongelukkig maakt, om niet te rusten, voor allen den afgrijselijksten dood is aangedaan, en dat enkel, omdat ze niet als slaven aan hare voeten kunnen of willen kruipen?

Hoe groot was de nood! Hoe donker de toekomst, niet waar? Van waar zou hulp komen? Wie zou het arme Nederland redden uit

de klauwen van dien wreeden dwingeland, Alva, die duizende helpers, de eene al onmenselijker dan de andere, in zijnen dienst had?

Wat zoude er van Nederland geworden zijn, zoo God niet had gezegd: tot hiertoe en niet verder? Dan had Filips zijn wensch verkregen, en Nederland ware onder het slavenjuk der Roomsche kerk gebleven.

God schonk uitkomst, mijne lezers! Hij gaf het een waar-digen en edelen man, een Willem van Oranje in 't hart, als redder van het verdrukte Vaderland op te treden. O, vergeet dien edelen Prins nooit. Door hem werd Nederland vrijgemaakt. Hij had zijne bezittingen, ja alles, wat hij had, zelfs zijn leven, niet te lief, om het voor onze arme voorouders op te offeren. Hij streed, hij bad voor hen en deed, wat in zijn vermogen was, om hen van die dwingelandij te verlossen. Geen oogenblik slechts week dat arme verdrukte land uit zijne gedachte; altijd, altijd was hij bezig, middelen tot redding uit te denken. Te land streed hij met zijne broeders, — ook mannen met edele en vroome harten — aan 't hoofd van het leger. Tot heden hadden zij echter altijd nog tegenspoed gehad, en één, Adolf, was reeds bij Heiligerlee gesneuveld. Ook had de Prins van Oranje last gegeven aan allen, die er lust in hadden, om op schepen te gaan en op zee den vijand te bevechten. Verscheidene gevluchte edelen, kooplieden, matrozen en anderen, menschen van huis en Vaderland, van vrienden en bezittingen beroofd, hadden deze gelegenheid gretig aangegrepen, enkelen helaas! om zich te wreken, anderen evenwel, om 't lieve Vaderland te redden.

Dat waren de WATERGEUZEN, die door hunne ruwe daden, jammer genoeg! soms meer kwaad dan goed 't reeds zóó zeer verdrukte land aandeden en zich overal zóó gevreesd maakten, dat ieder bij 't hooren van dien naam angstig om zich heen keek. Jammer genoeg, zeg ik. Doch kan het u verwonderen?

Waren zij niet beroofd van het dierbaarste? Hoe velen treurden, om een vader, eene moeder of één zijner liefste betrekkingen, hun door een wreeden dood ontnomen? Hadden niet enkelen reeds zelf gezocht in den donkeren kerker of de verschrikkelijkste martelingen ondergaan? Werden ze niet vervolgd, als wilde dieren, die geen recht meer hadden om te leven? Nog eens. Was het wonder, dat soms hunne harten in wraak losbarstten en zij in hunne wanhoop wreedheid met wreedheid vergolden? Toch . . . de Heer had dit volk uitgekozen, om op eene schijnbaar toevallige, doch wonderdadige wijze de eerste uitkomst, de aanvankelijke redding te brengen.

II.

AANVANKELIJKE REDDING.

De Watergeuzen waren rechte zwervers, eerste watervogels. Even als de duif, die Noach uit zijne ark liet, vonden ook zij nergens rust. Uit hun Vaderland verdreven, hadden zij geen herbergzaam dak en velen geen bestaan. Dan vertoefden ze hier, dan weder elders, of zwalkten op zee rond, uitgaande op buit, of achtervolgd door den vijand. Spoedig echter zouden ze een oord vinden, waar ze eens vrij konden ademen en wel — in hun eigen Vaderland.

Twee schepen, met Watergeuzen bemand en aangevoerd door Willem van Bloys Treslong bevonden zich in Februari 1572 in de Zuiderzee. Door de vorst vastgeraakt, moesten zij bij het eiland Wieringen ankeren. De Watergeuzen hadden het daar echter zoo kwaad niet, want ze konden dagelijks aan land gaan. Zoodra dit evenwel de Stadhouder van Bossu, die hun vijand

was, vernomen had, zond hij er een troep Spaansch krijgsvolk op af, met Jan Simonsz. Rol aan 't hoofd. Deze eischte — volgens 't gebruik in oorlogstijd — de schepen van Treslong op. De onverschrokken held wees hem echter op zijne kanonnen en antwoordde: „ik heb niets dan kruit en lood voor u ten beste.” Nu begonnen de Spanjaarden geweld te gebruiken. Doch de Watergeuzen lieten zich niet zoo gemakkelijk inpakken. Eenigen brandden er met de kanonnen zóó geducht op los, dat Rol met de zijnen 't hazenpad kozen; anderen hakten ondertusschen het ijs om de schepen weg, ten einde in de open zee te komen. Dit gelukte. Treslong haastte zich nu, naar de overige schepen der Watergeuzen te zeilen, die op de zuidkust van Engeland vertoefden. Hier kwam hij op 't einde van Maart behouden aan.

Nu was de vloot in zijn geheel en ongeveer 300 man sterk. Wat zou men doen? Daar stilletjes bij elkander blijven? Dat kon natuurlijk niet. De Watergeuzen spraken daar lang en breed over, tot er plotseling een einde gemaakt werd aan al dat praten door het bevel van de koningin van Engeland, dat zij zich onmiddellijk van daar moesten verwijderen. Tot heden was Engeland altijd voor hen een veilig toevluchtsoord geweest; ze hadden daar voedsel en kleederen mogen koopen. En nu, ook dat werd hun nog niet gegund. Zoo vervolgde Alva — want zijn werk was het — overal die ongelukkigen en zou niet rusten vóór het bloed van den laatsten dier „oproerlingen” gestroomd had.

De Engelsche koningin was protestantsch en had daarom die gunst den Watergeuzen toegestaan. Geruimen tijd reeds was zij in oneenigheid met Filips geweest. Alva stelde haar voor, de zaak uit den weg te ruimen, doch dan moest zij ook die zeeschuimers het land verbieden. Helaas! de koningin had meer vrees voor oorlog met Spanje dan liefde voor die arme verdrukte Nederlanders; zij stemde toe.

Mismoedig lichten de Watergeuzen het anker. Mismoedig, want ze hebben geen brood. Waar zullen ze heen? Naar den vijand. Dat is hun manmoedig besluit. Ze zullen, óf de Spaansche schepen, die onder Boshuizen bij Texel liggen, aantasten, óf een aanval wagen op de eene of andere Noordhollandsche stad.

Daar drijven ze heen, die schepen met bannelingen, voortgestuwd door Gods adem, bestuurd door 's Heeren hand. 't Zijn er 24 in getal van verschillenden vorm en grootte. 't Zijn krijgsgaljoenen en visscherspinken, vliebooten en barken, meest allen van overgebleven penningen uit eigen zak bekostigd uit liefde voor 't dierbaar Vaderland.

Klopt u 't hart niet; stroomt u 't Neerlandsch bloed niet sneller door de aderen? Want de mannen, dáár aan boord, zijn strijders voor 't Vaderland en Oranje.

Zeggen zij het u niet die wapperende vlaggen en wimpels, versierd met het: „Pro patria” — voor 't Vaderland, — 't orange, blanche, bleu” — oranje, wit en blauw — of „'t Vive le geux” — leve de Geus? Ja helden zijn het, dapperen in den strijd. Dat zult ge zien.

Reeds hebben ze vijandelijke schepen in 't gezicht gekregen. Aller blikken zijn er heen gericht. Dáár heen — zoo klinkt 't bevel.

Ziet! hoe zij zich reppen, hoe ze klimmen „als katten in 't want.” Hoe klieft die vloot de golven! Hoe ras zijn die rappe gasten den vijand op zij. Een oogenblik, en — één schip is in hunne macht. 't Is rijk beladen, 't heeft ook eene groote kist met geld. Nog een oogenblik, — daar hebben ze er weer één, ook goed gevuld.

Dat is hun een goed voortteeken. Hoe verheugd zijn ze! Wat krijgen ze goeden moed! Nu naar Texel! Doch de Heer had het anders besloten. Plotseling wendt zich de wind om,

drijft hun westelijk af en voert hun voor den mond der Maas. Neen! bang zijn ze nu in 't geheel niet. Ze dralen geen oogenblik. 't Gaat de Maas op met volle zeilen. Brood, brood moeten ze hebben; want alles is verteerd tot 't laatste stukje toe. Hoe! Wat? Maar onbedacht den vijand in de kaken geloopen? Neen, niet onbedacht. Ze hebben zich goed beraden. Den Briel is op 't oogenblik zonder Spaansche bezetting, dat weten ze. Daar zullen ze brood voor den honger vinden, dáár . . . doch ziet! Ze zijn reeds in de nabijheid der stad gekomen en werpen het anker. Twee der schepen, onder bevel van Marinus Brand en Daam, zeilen alleen voort.

Wij snellen hun vooruit naar de stad.

Hoe vreemd kijken de Brielenaars op! Wel verwachten ze koopvaardij-schepen; doch, dat er zóó groot een getal komen zou, neen, dat hebben ze niet geweten. Dat het de Geuzenvloot is, daar hebben ze volstrekt geen erg in. De veerman echter, Jan Pietersz. Koppestok ziet beter. Hij had juist eenige personen van Maaslandsluis naar den Briel overgebracht. Op 't hooren van 't woord: „de Watergeuzen!”, hadden deze zich dadelijk laten terug brengen, aan land zetten, en snel als de wind waren ze op den loop gegaan.

Koppestok echter, hij vreest niet. Hij is — hoewel in 't geheim — een vriend van die verschrikkelijke Watergeuzen. Moedig roeit hij naar hen toe en vraagt naar Treslong. „Dat is immers de dappere en edele zoon van onzen vroegeren baljuw! Ja, hij herkent hem wel!”

Treslong van het goedgezinde hart des veermans overtuigd, brengt hem bij den admiraal, zeggende: „dit is de rechte man, om ons goeden dienst te doen.”

Er was geen tijd tot veel praten, veel minder om te schrijven. Daarom wordt Koppestok maar met eene mondelinge boodschap naar de stad gezonden. Tot bevestiging zijner woorden wordt

hem Treslongs zegelring, bij de Overheid wel bekend, medegegeven. Voor de poort gekomen, vindt hij die reeds gesloten; doch wordt spoedig binnen gelaten. De saamgestroomde burgers overladen hem met vragen. Hij echter stoort zich weinig aan hunne nieuwsgierigheid en ijlt naar 't stadhuis. Daar zijn de Spaansch-gezinde Raadsleden, met de twee burgemeesters Jan Pietersz. Nikker en Klaas Jansz. Koekebakker aan 't hoofd, reeds bijeen. Koppestok deelt mede: „dat de Graaf van der Marck, Treslong en andere hoplieden van den Prins van Oranje, hem den last hebben opgedragen, hun te verzoeken, twee afgevaardigden uit hun midden naar de vloot te zenden. Zij behoeften niets te vreezen; geen leed zou hun geschieden. De vloot was alleen gekomen, om de stad van den 10^{den} penning en van Alva te verlossen.”

Hoe beven ze van schrik en angst, die helden! Alle moed is er uit. Geen wonder! Voor die Watergeuzen zijn ze ook zoo bang! Want — zoo meenen zij — dat zijn immers geen redelijke menschen, maar vreeselijke barbaren, die moorden en plunderen en anders niet.

Hoe vele zijn er wel?” vraagt de oudste burgemeester Nikker aan den veerman.

„Wel vijf duizend!” antwoordt deze los weg. Hij had ze waarlijk ook niet geteld.

Vijf duizend! Daar valt niet meê te spotten. Dadelijk zal men mannen zenden. Geen oogenblik mag langer gedraald worden. Doch wie? Niemand had daar lust in. Eindelijk verklaren twee der Raadsleden zich bereid, om het waagstuk te ondernemen en vergezellen Koppestok. Intuschen maken de voornaamste burgers zich gereed, om, zoodra 't gevaar dreigt, het hazenpad te kiezen.

Van der Marck en Treslong waren reeds aan land gegaan. Zij ontvangen de afgevaardigden in eene woning, in de nabijheid

der haven en deelen hun kort en goed mede, dat de stad zich zonder eenige voorwaarde moet overgeven; geen rooven en plunderen zal plaats vinden; alleen 't moet daar met Alva's dwingelandij uit zijn. Twee uren geven zij tot beraad; doch zoo na verloop van dien tijd geen antwoord ontvangen is, zal de Overheid moeten afwachten wat geschiedt. Met deze boodschap keeren de afgevaardigden naar den Raad terug, en deze? . . . gaat schandelijk op de vlucht, en de voornaamste burgers volgen dit heldhaftig? voorbeeld.

De twee uren gaan voorbij. De Watergeuzen, die allen van hunne schepen gegaan zijn, hebben zich reeds in orde geschaard. Die lange frisch gebouwde kerel dáár, die bevelen geeft, met dat zwarte haar en dien ruigen baard, dat woeste en wreede uitzicht is de admiraal graaf van der Marck of la Marck, vrijheer van Lumeij, een edelman uit de zuidelijke Nederlanden. 't Is hem wel aan te zien, dat hij gezworen heeft, haar en baard te laten groeien, tot hij den dood van zijn bloedverwant, den graaf van Egmont gewroken heeft. Echt Bataafsch, niet waar? Bloeddorstig en wraakzuchtig als hij is, deinst hij voor 't wreedste niet terug. Zijne vijanden behoeven op geene genade van hem te rekenen. Hoe smartte dit den Prins van Oranje; want diens streven was: geen wraak, enkel verlossing van wreede dwingelandij! Die man ginds met dat zacht en edel, doch tevens fier en moedig gelaat, is kapitein Willem van Bloys Treslong in Brielle geboren. Hij heeft zijn Vaderland verlaten, om de woede van Spanje te ontgaan; want hij is een eerste ketter en een vriend van Oranje. Verder ziet ge: Jacob Simonsz. de Rijk, kapitein, vroeger korenkooper te Rotterdam. Uit zijne vaderstad verbannen, heeft hij uit eigen beurs een schip uitgerust en zich bij de Watergeuzen gevoegd; Bartelt Entens, vice-admiraal, een liefhebber van de vrijheid, een vriend van zijn Vaderland; Kornelis Geerlofsz. Roobol, een dapper

luitenant; Jacob Meertens, wiens vader lid is van dien boozen raad, welke reeds duizende onschuldigen naar schavot of brandstapel verwezen heeft; Douwe Glins, een Friesch van afkomst, en geweldig zeeschuimer; Gautier Herlin, een monster van wreedheid, met afgesneden ooren en neus. Zijne barbaarschheid is te bejammeren, doch kan zij u verwonderen? Immers waren zijn vader en zijne drie broeders op eene wreede wijze door den vijand vermoord; en hij zelf had zijn misvormd aangezicht ook aan den beul te danken, die 't bevel had om hem naar Valenciju te voeren en daar te verbranden. Gautier was hem echter te vlug geweest en ontsnapt. Na dien tijd vervulde zijn hart niets anders dan . . . wraak. Elken priester of monnik, 't zij hij een Spanjaard of Nederlander was, sneed hij neus en ooren af en verbrandde hem daarna.

Ge ziet in de rijen meer verminkten gelijk Herlin. Ge ziet er ook van arm of beenberooft; anderen weer met litteekenen als 't ware bedekt. De kleederen getuigen evenmin van weelde. De meesten zien er afzichtelijk uit in hun vuile plunje. Ge aanschouwt een troep uit Noord en Zuid van 't Vaderland bijeen gekomen. Ge aanschouwt mannen van allerlei rang en stand, mannen niet allen bezielde met edele bedoelingen; er zijn onder hen vroomen harten gloeiende van liefde voor Vaderland en Oranje; doch, helaas! ook harten, die enkel naar wraak dorsten. Thans echter . . . zij hebben allen slechts één doel voor oogen: den Briel, onder welks muren zij halt houden.

Een oogenblik wachten de Watergeuzen op antwoord. Doch geen bode komt. De poort is en blijft gesloten. Enkele der inwoners kijken nieuwsgierig hier en daar over de muren. Op de vraag: „Wilt ge ons binnen laten, of moeten we ons zelve binnen helpen?“ wordt geen antwoord gegeven. Nu gaat het er op los! Treslong trekt met een gedeelte volk naar de Zuidpoort. Hierdoor zijn bijna al de inwoners ontsnapt. Hij komt nog juist bij tijds: de stads-Rentmeester staat gereed om

met de goedgevulde geldkas (ƒ 6000) de anderen te volgen. Deze heeft te lang gedraald; Treslong neemt hem gevangen. Slechts geringe tegenstand wordt door de burgers geboden. In de geheele stad waren er ook maar 50 meer; zoo groot was de schrik geweest. Eenige der Watergeuzen klimmen over de wallen, en intusschen wordt de poort reeds van binnen geopend.

Van der Marck is bij de Noordpoort gebleven. Zijne manschappen brengen hout, pek en andere brandbare stoffen aan. Spoedig knapt een groot vuur voor de poort, die mede vlam vat. Roobol, gaat 't werk echter niet vlug genoeg. Hij laat een ouden mast halen, en daarmede stormen zijne mannen er tegen aan, zóó, dat de reeds half verkoolde deuren weldra openvliegen. Allen dringen nu met luid vreugdegejuich de stad binnen. Tusschen 8 en 9 ure des avonds ontmoeten de beide afdeelingen elkander in 'tmidden der stad. Hoe verheugd zijn ze, die arme bannelingen, dat ze den voet eens weer in eene Vaderlandsche stad mogen zetten! Plechtig neemt de admiraal de stad voor den prins van Oranje in bezit en — den Briel is verlost van Spanje's dwangjuk, om het nimmer weder aan te trekken. 't Was het eerste plekje in ons Vaderland, waar vrijheid, waar rust te vinden was, na zooveel bange en donkere dagen.

Wel mocht het toen heeten:

Zija heilig arm wrocht heil na leed!

De Watergeuzen namen de beste huizen, die bijna allen ledig waren, tot hun verblijf en lieten zich den achtergebleven voorraad spijzen goed smaken. Niet één der burgers ondervond eenigen overlast. Niets van het hunne werd genomen. Doch kerken en kloosters, daarvan konden ze niet afblijven. Dat waren immers de broeinsten van afgoderij en slavendienst. Alle werden geplunderd, de altaren en beelden vernield, de heilige sieraden en kleederen medegenomen, om er den spot mede te drijven of als eene gedachtenis te gebruiken. Zoo

kreeg Treslong twee bekers, die bij de mis gebruikt waren en dronk er voortaan dagelijks uit. Adam van Haren dostte zich in misgewaad uit en verscheen daarmede boven op zijn schip, waardoor een luid gejuich onder de Watergeuzen opging. De monnikspij en andere kleederen werden gebruikt, om in plaats van de oude plunje dienst te doen.

Ware het hierbij gebleven! Doch neen. Ook hier moest de haat tegen Rome, helaas! gekoeld worden aan weerloozen. Monniken, nonnen en priesters, nooit in 't vluchten achteraan, hadden op 't geroep: „De Watergeuzen komen!” dadelijk 't hazenpad gekozen. Dertien monniken evenwel was dit niet gelukt. In hun angst vluchtten zij in 't binnenste des kloosters en wachtten daar sidderend hun lot af. Zij werden ondekt, de ongelukkigen, in den donkersten kerker geworpen en eenige dagen later op bevel van van der Marck wreed vermoord.

Nadat de Watergeuzen goeden buit bij elkander verzameld hadden, wilde de admiraal de stad verlaten en 't oude leventje weer aanvangen. Entens, Treslong en Dirk Duivel echter dachten er gelukkig anders over. „Waarom zouden ze de stad niet kunnen verdedigen en voor den Prins van Oranje bewaren? Was het maar genoeg, als men geld en brood had? Wel neen! Men streed immers, om 't Vaderland vrij te maken. En als zij nu heengingen zouden de Spanjaarden dan niet terug komen en met hun de dwingelandij”, — zoo spraken zij. Van der Marck liet zich overhalen en alle handen gingen nu ijverig aan 't werk, om muren en wallen te versterken en nieuw bolwerk aan te leggen. De Rijk stevende met een veroverd schip naar Engeland, om hulp te halen, en tevens, om de blijmare van de heerlijke verlossing mede te deelen aan de gevluchte Nederlanders, die dáár een veilig oord, waar ze den Heer naar zijn Woord dienen mochten, gevonden hadden. Hoe verheugd waren deze!

Orde en rust waren spoedig in den Briel teruggekeerd. Treslong werd als gouverneur der stad aangesteld. De gevluchte burgers, die vernamen, dat de Watergeuzen geenszins zulke bloeddorstige en onverbiddelijke moordenaars waren, als zij wel gedacht hadden, keerden meest allen terug en hielpen mede de stad versterken.

Hoe dankbaar waren zij nu met de vrijheid, hun door de Watergeuzen neen! door den Heer gebracht; want immers het was Gods werk.

Hem zij dan ook de eer!

III.

Z E G E N R I J K G E V O L G .

Wat juichte het volk bij 't hooren, dat de Watergeuzen in den Briel waren. Hoe klopten de harten van dankbare vreugde. Wat klonk het weldra uit den mond van jong en oud:

Den eersten dag van April

Verloor Duc d' Alva zijn Brill.

Hoe schaterde ieder van pret over de spotprent, die weldra verscheen, waarop heel potsierlijk stond afgebeeld: De admiraal van der Marck, bezig zijnde, Alva stillietjes den brill van den neus te nemen, met het onderschrift: „No es nada! No es nada! d. i. het is niets! het is niets!

Was Nederland blijde, Alva was het geenszins. Hij bevond zich te Brussel. Daar hadden eenige slagters en winkeliers geweigerd den 10de penning te betalen en hunne winkels gesloten. De straf kon niet uitblijven: in hunne deuren zouden ze worden opgehangen. Reeds lagen de ladders en stroppen klaar; reeds verblijdden zich Alva en zijne beulen in de schitterende wraak;

reeds was de dag bepaald, de morgen aangebroken, dat de strafoefening zou plaats hebben, toen eensklaps een ruiter kwam aanrennen en de tijding Alva in de ooren deed klinken: De Watergeuzen hebben den Briel genomen!

Meestal, wanneer den hertog een belangrijk bericht gebracht werd, zeide hij: „het is niets! het is niets,” een gezegde, waarop het onderschrift op de spotprent doelde. Nu evenwel was het wel iets, hoe wel hij zich voordeed of 't al heel weinig beteekende. Toch, de stroppen en ladders moesten maar weggeborgen worden tot gelegener tijd. Dadelijk zond hij een bode naar den Haag, waar graaf van Bossu, de stadhouder van Holland vertoefde. Deze moest trachten den Briel te hernemen en daartoe de troepen uit Utrecht ontbieden. Doch dit was reeds geschied. Toen Bossu vernomen had, dat de Watergeuzen voor den Briel lagen, snelde hij met 200 man naar Maaslandsluis, om daar de hulp uit Utrecht op te wachten. Deze bleef lang uit, zoodat de stad reeds goed versterkt was, eer hij den aanval kon wagen.

Van dien tusschentijd maken wij gebruik, om eventjes binnen Utrecht te gaan kijken. Hoe toevallig, neen, welk eene weldadige beschikking Gods, dat juist op dit oogenblik de Spaansche bezetting van daar naar elders geroepen wordt. Voor welk groot gevaar is de stad behoed! In plaats toch van soldij waren die krijgslieden reeds 15 maanden met zoete woorden en schoone beloften gepaaid. Dat verdroot hun erg, en daarom maakten ze maar kort en goed 't besluit, om zich zelf soldij te verschaffen. In alle stilte hadden ze met elkaar afgesproken, om op Witten Donderdag ('s weeks voor Paschen) zoodra „de Plechtige Ommegang” *) was aangevangen, hun kans waar te

*) De „omwegang” was een optocht van geestelijken, in ambtsgewaad gekleed, en eene menigte burgers, met het H. Mariabeeld in hun midden. De straten werden voor die gelegenheid versierd en muziek verhoogde den luister der plechtigheid.

nemen en de stad te plunderen. Gelukkig, dit goddelooze plan werd ontdekt en de aanvoerder opgehangen. Toen de morgen van den bepaalden dag aanbrak, vonden ze zijn lijk op de markt ten toon gesteld. Zoo was voor 't oogenblik het onheil afgewend; doch wat zou er geschied zijn, ware dat volk er nog langer gebleven?

Zoodra 't bevel tot vertrek gegeven werd, snelden de Spaansche knechten verheugd de poort uit. Nu was er kans op goeden buit; daarmede stelden zij zich tevreden. Te Maaslandssluis bij van Bossu aangekomen, voerde deze de geheele macht op Paaschdag in 25 vaartuigen naar Geervliet. Van hier ging het door de Bornisse — een klein watertje — naar den Briel. De stad werd opgeëischt. Van Bossu meende, de poorten zouden wel dadelijk voor hem opengaan, althans de herovering zou weinig moeite kosten. Daarom had hij 't niet eens noodig geacht, grof geschut mede te nemen. Doch, hoe rekende hij mis! Toen hij zag, dat opeischen weinig baatte, naderde hij de stad van de Noordzijde. Eensklaps — dáar knallen uit de tuinen en boomgaarden de gewerschoten der Geuzen op zijne troepen, die stand moeten houden.

Ondertusschen snelt Rochus Meeuwsz., de stads-timmerman — een vriend van de „ketterij” en Oranje — met zijn bijl gewapend den Nieuwlandschen dijk op. 't Is een man van 50 jaren; doch hij heeft nog moed. Ziet! hij springt in den stroom. Om zich te verdrinken? Neen. Hij zwemt met zijn bijl gewapend naar gindschen sluis; hij is er reeds. Eenige ferme slagen, de deuren vliegen open, — en 't water stroomt over dijk en veld op den vijand aan. Hoe verschrikt kijkt deze op. Ras verlaat hij die zijde der stad; verdrinken, neen! daar heeft hij geen lust in. Hij zal aan den Zuid-kant den aanval vernieuwen; doch, o wee! daar wordt hij weinig beleefder ontvangen. Onbarmhartig suizen de kanonskogels hem om de ooren. Toch

houdt hij stand. Doch plotseling weerklinkt de kreet: „de schepen in brand!” En ja, de vlammen gaan reeds hoog in de lucht. Alle moed is nu onder de Spanjaarden verdwenen; want hier 't kanonvuur, dáár het water, dat aanhoudend wast, ginds de brandende schepen. 't Gaat op een loopen „door dik en dun”, ze waden, ze zwemmen, zoo 't beste maar gaat, doch velen komen jammerlijk om in 't modderige water. De meesten evenwel bereiken nog de voortdrijvende schepen, die niet door de vlammen zijn aangetast, en haasten zich in hun angst voort, voort, als waren de Watergeuzen hun dicht op de hielen.

Wat was geschied? Treslong en Roobol, even koen als dapper, hadden met nog eenige ferme mannen den tocht naar de schepen, die Bossu geheel veilig waande, gewaagd. Eenige hadden ze in brand gestoken, de andere los gemaakt, die met den stroom wegdreven.

De aanval was doorgestaan. Brielle bleef de vrijheid behouden. 't Was God, die 't wilde, 't was God ook, die de uitkomst gaf.

Wel had de verovering van den Briel den Prins van Oranje verrast; doch niet verblijd. Dat deze onbezonnen daad — want eigenlijk was zij niet anders — met zulke heerlijke gevolgen zou bekroond worden, als geschied is, wie had dat ooit kunnen denken? Wie is er, die 's Heeren Raad doorgrondt? Immers niemand, ook zelfs de vroomste en verstandigste niet? Dat na den Briel Vlissingen zou volgen, wie had het vooruit kunnen zeggen? Doch 't was bij den Heer zoo bepaald. 't Uur der redding had geslagen, wie zou het keeren?

Vlissingen, de sleutel der Schelde, was toen reeds eene belangrijke stad; de handel bloeide er. Zwaar was evenwel de last, haar op de schouderen gelegd. Ook dáár had Alva den 10^{den} pennig bevolen. Vriendelijke verzoeken, noch gewillige aanbieding eener groote geldsom, 't had de burgers niets mogen

baten. Daarom hadden ze vast besloten, 't hoofd te bieden aan den onbillijken eisch, 't mocht gaan zoo 't wilde.

Alva had, bij 't hooren der weigering, zijn besluit reeds genomen. De straf, die te Brussel zou toegepast worden, was wel geschikt, om ook dáár ontzach te verwekken. Reeds was 't plan voor de uitoefening bedacht, o zoo schoon en listig! Reeds was Alva's handlanger — een sluwen Italiaan — te Vlissingen aangekomen. Reeds was 't volk door zijne zoete woorden van 's hertogen toegenegenheid in slaap gewiegd. Reeds waren de Spaansche soldaten, die 't duivelsch werk zouden helpen uitvoeren, vóór de stad en toch — de toeleg mislukte.

Den 5 April werd — om de burgers geheel gerust te doen zijn — aan de Waalsche bezetting bevel gegeven de stad te verlaten. Beauvois, de kapitein, had zulks door een tamboer laten aankondigen. Deze dreunde voortdurend met den trommelslag het welbekende liedje op:

„Maakt uwe vrouwen en geld gereed,
„De Spanjaards komen!”

Het volk had er evenwel geen erg in. Doch de volgende dag breekt aan. 't Is de 1ste paaschdag. Daar verschijnt Jan van Kuik, heer van Erbt, met de blijmare: de Watergeuzen hebben den Briel genomen! Spoedig is 't volk saamgestroomd. Van Erbt brengt de gemoederen in beweging en raadt de burgers aan, de bezetting weg te jagen. Waarom kunnen zij ook niet vrij worden, zoo spreekt hij. Zijne woorden vinden gehoor. Onder luid geschreeuw worden de Walen de poort uitgedreven. Doch, o welk een schrik! dáár op de Schelde, dicht voor de stad liggen de Spaansche schepen. Nu herinneren ze zich de waarschuwing van den tamboer. Wat nu gedaan?

Allen stormen weder de stad in, onder 't geroep: „Verraad! Verraad! weg met de Spanjaards!” De ontstelde burgers komen bij

't stadhuis. Dáár vinden ze reeds twee Spaansche Foeriers, bij de regeering kwartier vragende voor de nieuwe bezetting. Wie kent hunne woede! Luider en luider wordt het geroep: „Wij willen geen Spanjaarden in de stad hebben!” 't Stadsbestuur tracht de opgewonden menigte tot bedaren te brengen; doch 't is olie in 't vuur. Eensklaps ontstaat er twist tusschen eenige burgers en de Foeriers. Een dezer geeft zekeren Jan Alman een slag. Alman daardoor in woede ontstoken snelt naar huis, om zijn geweer te halen. Intusschen komen de burgers van alle zijden toelooopen. Wat is er toch aan de hand? vraagt men nieuwsgierig. „Jan Alman haalt zijn geweer,” is 't antwoord, „Jan en alleman haalt 't geweer,” — roept weldra ieder — „Weg met de Spanjaards!” en snelt naar huis, om zich ook te wapenen.

Een oogenblik — men is terug. De burgers stroomen nu naar de wallen, voorzien van hun vuurroer. Van Erbt is ook onder hen. Hij spreekt hun moed in. „Ze moeten 't werk niet ten halve doen. Daar staan de kanonnen immers; die op de vijanden gelost!” — zoo roept hij. Doch niemand durft. Niemand? Ja toch! Een man, verhit door den drank biedt zich aan; doch hij moet er iets voor hebben. Van Erbt stopt hem een paar daalders in de hand, en moedig klimt hij naar boven. Het geschut dondert en — verschrikt vlieden de Spanjaards weg.

De regeering der stad was radeloos; zij wist niet wat te doen. De zijde van 't volk kiezen? — Maar Alva en de koning, wat had ze dan van hen te wachten?

Op haar verzoek kwam den volgenden dag Anthonis van Bourgondië, stadhouder van Walcheren. De groote klok wordt geluid. De menigte stroomt op de markt samen. Anthonis klimt op de trappen van 't stadhuis, gebiedt stilte en spreekt, o zoo lief! Hij vermaant de burgers zich toch ordelijk te gedragen. „De koning zal u gaarne vergeven, wat ge misdaan hebt — zoo zegt hij — want hij is de goedertierendste vorst

in de geheele Christenheid." Hoe schoon! Doch zijne hoorders sloegen geen geloof aan zijne „lammeren tong." Van Erbt, die ook tegenwoordig was, viel hem telkens in de rede; hij zeide, dat 't heel schoon bleek hoe vergevensgezind de koning was, uit 't vermoorden van zooveel onschuldigen; 't bleek wel uit die galgen en brandstapels. De burgers begonnen te schreeuwen en jowden den redenaar gedurig uit. Zij wilden niets meer hooren, — riepen zij hem toe. Toen begon de stadhouder te dreigen. Dat zou misschien beter helpen, dacht hij. „O burgers, burgers!" — riep hij — „gij weet niet, wat ge doet. Uw bloed kome op uw hoofd. 't Zal uw eigen schuld zijn, wanneer uwe woningen verbrand, uwe steden ontvolkt worden!" Nu was 't geduld der hoorders uitgeput. Met woedende blikken drongen ze hem van zijne verhevene standplaats en joegen hem kort en goed de stad uit.

Het pleit was beslist. Vlissingen had voor goed met Spanje gebroken. Nu moest men op verdediging bedacht zijn. De Heer van Erbt begaf zich daarom naar den Briel en verzocht van der Marek, eenig krijgsvolk ter hulp te zenden. Deze stond 200 ongewapende mannen toe. De koene Treslong stelde zich aan 't hoofd. Met drie kleine schepen voerde hij dit Geuzen-legertje, in monnikspij of in met goud geborduurd priestergewaad uitgedost, naar Vlissingen.

Daar was intusschen de Rijk ook uit Engeland teruggekomen met wapens en krijgsbehoeften voorzien. Niettegenstaande 't verbod der koningin was zijne zending goed geslaagd. Op 't smeeken van eenige angstige Vlissinger burgers, die naar Engeland wilden vluchten, had hij het gewaagd in plaats van naar den Briel naar Vlissingen te zeilen. Welk eene heerlijke uitkomst!

't Is evenwel te bejammeren, dat bij zóóveel bewijzen van Gods liefde en zorg 't plegen van wraak niet altijd achter blijven kon. Onze voorouders — 't is duidelijk — waren

ook menschen met harten, geneigd tot het kwade. Hunne wraakoefeningen blijven echter evenzeer laakbaar; doch worden begrijpelijk, als we dit in aanmerking nemen.

Op denzelfden tijd bijna, dat Treslong met zijne mannen te Vlissingen aankwam, was ook de Italiaan Ferdinand Pacheco, een bekwaam bouwkundige van Alva — rustig de haven komen invaren. Hij had den last, om toezicht te houden op de voltooiing van een kasteel, waarmede de hertog was begonnen te bouwen, en waarvan de muren reeds 4 voet hoog waren opgetrokken. Doch 't was nu te laat. Toen hij aan wal gestapt was, rekende hij op ieders eerbied en achting. Spoedig echter was hij omringd van een troep opgewonden lieden, die hem met spot en hoon overlaadden. De Italiaan, die geen Hollandsch verstond, begreep niet wat dit toch beduidde, hoewel 't hem bleek, dat 't volk zijn ontzach voor Alva verloren had. In zijne verlegenheid wist hij niet, wat te doen. Eensklaps valt zijn oog op de Rijk. Hij herkent den Geuzenkapitein en rekt op diens edelmoedigheid. Hij treedt op hem toe en overreikt hem zijn zegelring, na dien eerbiedig gekust te hebben, daarmede zeggende: Ik zie u aan als een man van eer, ik geef mij in uwe handen. De Rijk neemt hem gevangen; want 't volk is woedend. Nog dienzelfden dag wordt Pacheco's vonnis geveld. Naar de galg! zoo heeft het geklonken. Dat was een schandelijke dood voor een man van rang en aanzien als hij. De Rijk had hem gaarne althans een krijgsmansdood, met het zwaard, gegund; doch men was te zeer verbitterd op den gunsteling van Alva.

Doch wie zou het vonnis uitvoeren? De Stads-scherprechter was afwezig. Niemand bood zich aan, niemand wilde het doen. Dat ambt was in den laatsten tijd bij 't volk te veel in verachting gekomen. Zelfs een misdadiger, die op de doodstraf in de gevangenis wachtte, weigerde, niettegenstaande hem de

vrijheid beloofd werd. „'t Moet nimmer gezegd kunnen worden — zeide hij — dat mijne moeder een beul tot kind gehad heeft.” Echter, toen men hem vertelde, dat de veroordeelde een Spanjaard was, nam hij de taak op zich, mits hem veroorloofd werd, ieder dood te slaan, die 't hem ooit verwijten zou.

Pacheco werd uit de gevangenis gehaald. Hij smeekte om zijn leven. Doch, helaas! aan dat oor was men doof. Onder de galg aangekomen, bood hij tegenstand. „Ik heb immers”, — zoo riep hij jammerend uit — zoowel recht op eene eerlijke terechtstelling als de edelste des lands.” „Het zwaard! Het zwaard!” riep hij wanhopig. 't Baatte niets. De Baljuw, die zich van zijn rapier had meester gemaakt, riep hem spottend toe: „Wees gerust over Uw zwaard, dat is veilig genoeg. Klim de ladder maar op, Senor! Uw zwaard behoeft ge verder niet.”

Met vasten tred steeg Pacheco den ladder op. Geen genade werd den man bewezen, die nooit genade gekend had, wanneer het zijne vijanden betref. *) Hij stierf met nog twee Spaansche Jonkers aan de galg.

Dagelijks kwam er in 't vervolg te Vlissingen ondersteuning, dan uit Engeland, — de koningin liet het oogluikend toe — dan uit Frankrijk. Het kasteel, dat de Schelde moest bestrijken, werd tot den grond toe door de burgers afgebroken.

't Bleef niet bij deze twee steden, die riepen: Weg met de Spanjaards! o neen. De Spaansche soldaten, die te Vlissingen hun neus gestooten hadden, zeilden naar Middelburg. Ook hier was men op hen niet gesteld. Evenmin te Veere, Arnhem, Goes. Eindelijk kwamen ze listig in den nacht te Bergen op Zoom door eene kleine poort, die niet bewaakt werd, binnen.

*) Op zijn last waren te Deventer vele onschuldige burgers wreed vermoord.

In korten tijd was het geheele eiland Walcheren van Spanjaarden schoon geveegd. Dit voorbeeld volgde Enkhuizen, eene der eerste handelsteden uit dien tijd en weldra de voornaamste plaatsen van Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Friesland. Als een tooverslag werd overal het Spaansche juk afgeschud, Oranje en den Koning trouw gezworen en de vrijheid van godsdienst en geweten gevestigd. Wel moest er nog veel bloed stroomen, wel zou er nog menig Vaderlands held sneven in den zwaren strijd, wel zou de booze vijand nog een poos plassen in 't bloed der martelaren; doch 't morgenrood van den vriendelijken dag was aangebroken. Weldra scheen de zon in al hare pracht. God had gesproken: „Er zij licht! en er was licht.”

Tachtig bange jaren duurde in Nederland de strijd tusschen vrijheid en Spaansche slavernij, tusschen de heerschappij van 't Woord Gods en die van Rome. Tachtig jaren werd er geworsteld, om 't kostbare Bijbelboek, zoolang begraven onder 't stof, te voorschijn te halen en te brengen in de woningen van armen en rijken.

Wij plukken thans de schoone vruchten van de zware taak onzer voorouders. Wij bezitten dat Boek aller Boeken op school en in huis, althans we mogen het daar vrij hebben. Wij genieten de vrijheid den Heere te dienen, Hem luide met psalmen te prijzen en behoeven geenszins angstig om ons heen te zien, of de vijand ons begluurt. Helaas! vele Nederlanders, kinderen van die Vaderen, die goed en bloed gewaagd hebben voor die onwaardeerbare Vrijheid, minachten het Woord Gods en verlagen het tot een boek vol fabelen. Helaas! onwetend en blind, als ze zijn, zien ze met verachting neder op 't slavenjuk van Spanje; doch onderwerpen zich door hun ongelooft aan een nog veel vreeselijker: het slavenjuk der zonde. O, wilt ge waarlijk vrij zijn, ge wordt het aan de voeten van Jezus, ge wordt het als dienaar Gods.

Wilt ge waarlijk vrij zijn, dan u geschaard onder de schoone banier van Jezus en den strijd aanvaard tegen de zonde.

Dan eerst kunt ge zingen, met onbeklemde borst:

Wij leven vrij! Wij leven blij!
 Op Neerlands dierbren grond;
 Ontworsteld aan de slavernij
 Zije wij door eendracht groot en vrij;
 Hier duldt de grond geen dwinglandij,
 Waar vrijheid eeuwen stond.

Dat Nederland feest viere, blijde feest viere op den 1 April 1872! den gedenkdag van den „eersteling der vrijheid.” Doch dat Nederland niet juiche over de vrijheid alléén vóór 300 jaren door God geschonken; maar mede, ja meest over de vrijheid, die door den Heer is gevestigd in 't eigen hart en die haren wortel heeft in Jezus Christus. Dan ware 't feest een dubbel feest!

Bij den Uitgever dezes mede te bekomen:

GEUZEN-LIEDEKENS

VOOR DE JEUGD.

1 April

1572-1872.

Prijis 4 Cent, 50 Ex. *f* 1.75, 100 Ex. *f* 3.00.